УДК 78.3У;78.472

Олександра Німилович

ЄВГЕНІЯ БАРВІНСЬКА: ПОСТАТЬ МИСТКИНІ НА ТЛІ МУЗИЧНО-КУЛЬТУРНОГО І ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ ГАЛИЧИНИ (кінець XIX – початок XX ст.)

Висвітлюється розмаїття мистецької спадщини Євгенії Барвінської (1854–1913) – хорової диригентки, концертної співачки (сопрано), піаністки, матері видатного українського композитора Василя Барвінського (1888–1963), дружини Олександра Барвінського (1847–1926) – письменника, історика, педагога, члена парламенту у Відні, Галицького сейму і австрійської Палати лордів.

Діяльність Є. Барвінської на мистецькій ниві внесла значний поступ у розвиток української музики і виконавства краю. Чимало її вихованців, торуючи вказаними педагогом стежками, досягли певних висот, стали відомими музикантами.

Ключові слова: *Євгенія Барвінська, Олександр Барвінський, Василь Барвінський, Соломія Крушельницька, диригування, спів, фортепіанне виконавство.*

Світлий образ матері (Євгенії Барвінської-Любович) провадив визначного композитора Василя Барвінського (1888–1963) крізь усе його життя. Будучи вже в похилому віці (за рік до смерті), відновлюючи з пам'яті свої знищені твори і, особливо, знаменитий Секстет (Варіації на власну тему в українському дусі для струнного квінтету (з контрабасом) і фортепіано – всього 6 варіацій), знову звернувся до її образу і пам'яті. Зболений десятиліттям каторги (заслання в Мордовії), хворобою дружини, поганим самопочуттям, композитор працював, не покладаючи рук. Загалом Секстет був присвячений патріархові української музики Миколі Лисенку. Відтворюючи твір у 1962 році з надією виконання у вечорі до 50-річчя пам'яті М. Лисенка[1], В. Барвінський поринув спогадами в період його написання (Прага, 1913–1915), в тогочасні переживання. Вперше Секстет був виконаний з нагоди відкриття нового будинку Музичного Товариства ім. М. Лисенка у Львові 1915 року [6, 145], а пишучи, автор показував його своєму вчителеві Вітезславу Новаку, за що отримав високу оцінку: «Цей твір буде мати успіх» [6, 145]. Згодом цикл, як і більшість композицій В. Барвінського, безслідно зник.

Поновлення композитором окремих варіацій, зокрема, п'ятої «Думки» навіювали роздуми про матір. І от у листі до родини Лисенка – сина і внучки (Остапа Миколайовича і Ради Остапівни) від 28 вересня 1962 року В. Барвінський писав: «Хочу Вас тільки спитати про одне: чи Ви не будете заперечувати цьому, що в мойому секстеті-варіаціях, в цілості присвяченому великому батькові укр. Музики, – V-ту варіацію «Думку» я присвячу пам'яті моєї бл. п. незабутньої Матері Євгенії. Тоді, як в Празі писав цей твір (закінчив його у Львові), померла нежданно моя Мати. І якраз під час писання цеї «Думки» я багато про неї думав і відчував так, що аж розплакався із зворушення, і на цій саме варіації хотів я помістити другу присвяту

[1] На жаль хвороба В. Барвінського, а згодом і смерть композитора не дозволили вповні завершити Секстет, хоча йому вдалося відновити всі варіації, крім останніх 20–30 тактів, які, за чернетками автора, дописав Станіслав Людкевич.

(що ця «Думка» зв'язана з епізодами про мою матір)» [6, 210]. «Думка», з дедикацією матері, як і інші варіації за словами композитора в мелодиці і гармонії навіяні «духом української народної музики» [6, 145]. Власне, завдяки Євгенії Барвінській (піаністці, диригентці, співачці) майбутній композитор захопився музичним мистецтвом і отримав початкову музичну освіту й навики гри на фортепіано. В автобіографії від 1946 року В. Барвінський, пишучи про батьків, підкреслив, що свої музичні нахили успадкував від матері: «Батько мій Олександр Барвінський був гімназійним і семінарійним учителем. Моя мати Євгенія з Любовичів була раніше теж учителькою і (непрофесійною) співачкою. Музичні здібності одержав по матері» [8, 91]. Родина Барвінських доволі часто приймала у своєму домі видатних діячів української культури. Так, у 1903 році в батьківському домі 15-річний юнак зустрівся з великим Миколою Лисенком, який звернув увагу на непересічний талант Василя та пророкував йому неабиякі успіхи в майбутньому [16, 6]. «Найраніше музичні враження Барвінського лучаться з «Патетичною» й т. зв. «Місячною» сонатою Бетховена, що його мати грала на фортепіано» – писав В. Витвицький [11, 52]. Саме в родинному середовищі Василь Барвінський від дитячих років перебував у середині справ і подій, пов'язаних не тільки з українською, а й із загальноєвропейською культурою [10, 115–116].

Євгенія Барвінська (20 грудня 1854 р., Львів – 20 грудня 1913 р.) походила зі священичого роду Любовичів, з якого вийшло чимало видатних українських діячів. Її старша сестра Герміна Любович була одружена з Іваном Шухевичем, а їхній онук Роман Шухевич в майбутньому став Головнокомандувачем УПА. Мабуть, саме ця обставина стала найголовнішою причиною жорстоких переслідувань і знущань, яких зазнав від радянської влади видатний український композитор Василь Барвінський.

У 1874 році Євгенія закінчила Учительську семінарію у Львові, навчалась гри на фортепіано приватно в Перемишлі у Францішка Лоренца – відомого чеського органіста, композитора і теоретика та у львівській консерваторії Галицького Музичного Товариства в класі Кароля Мікулі – видатного українського і польського піаніста-віртуоза і педагога, одного з кращих учнів Ф. Шопена [13, 58].

3 червня 1879 року Є. Любович стала дружиною письменника і педагога О. Барвінського. Нелегка ноша випала на долю українського освітньо-педагогічного діяча, посла до Віденського парламенту і Галицького сейму, члена австрійської палати панів, міністра освіти і віросповідань Західноукраїнської Народної Республіки (1918), першого голови реформованого Товариства ім. Т. Шевченка у Львові, історика, дослідника української літератури, засновника «Руської історичної бібліотеки», видавця україномовних шкільних підручників, видатного публіциста й організатора українського громадського життя. Брати Барвінські – Олександр і Володимир – видавали «Бібліотеку найзнаменитших повістий», що мала на меті призвичаїти українську публіку до читання класики світової літератури українською мовою, а згодом – публікувати твори новітньої української літератури. О. Барвінський публікувався в «Ділі» на політичні і шкільні теми, займався перекладами. Його першою дружиною стала Софія Шумпетер з Тернопільщини (одружилися 24 липня 1870 року), донька управника дібров графа Альфреда Борковського в Шляхтинцях Романа Шумпетера (родина походила з Чехії) і Юліани Білинської з Мерлави на Чортківщині

[1, 236]. У цьому шлюбі народилося двоє дітей – Володимир (28.02.1872 – помер у дитячому віці) і Ольга (30.04.1874). Від 1876 року Софія часто хворіла, не принесло покращення лікування в Німеччині, і 28 липня 1877 року вона відійшла у засвіти. Залишившись у «вельми сумнім і труднім положеню» [1, 255], О. Барвінський все ж продовжував займатись важкими шкільними обов'язками, приватними лекціями, літературною і науковою працею. Шукаючи заспокоєння від пережитого горя у літературній і педагогічній діяльності, О. Барвінський журився за долю своїх дітей, маленьких сиріт, що залишилися без материнської опіки. У зв'язку з цим у першому томі своїх споминів О. Барвінський зазначав: «…треба було мені подумати про се, щоби заблуканий талан і давний супокій знов звернув до моєї хати. Сей талан найшов я в сем'ї мого шваґра, отця І. Любовича, в домі єго старшого брата, директора Максима Любовича у Львові, з котрого молодшою донькою, Евгенією, я одружився 3 червця 1879 р. По тих важких і страшних пригодах, по тих тучах і громах, які наслала на мене і моїх діток люта доля і вчинила мому серцю з гараздом розлуку, стала моя подруга душею у моїй хаті, і в ній завитав знов по тих страшних невзгодинах тихий, земський рай» [1, 267]. Подружжя згодом стало батьками п'ятьох дітей – Богдана (1880–1962, історик, бібліограф, архівіст), Василя (1888–1963, піаніст, композитор, музикознавець), Олександра (лікар), Романа (інженер, художник), Галини.

Загалом Євгенія Барвінська була чудовою піаністкою, хоровою диригенткою і концертною співачкою (сопрано). Вона також була активною громадською діячкою, стала однією з впливових жінок Тернополя, заснувавши при Церкві Різдва Христового перше жіноче товариство під назвою «Сестрицтво», до якого входили представниці місцевої інтелігенції та міщанства [19]. Діяльність товариства спрямовувалася на розвиток церковного життя та допомогу бідним і вбогим. При «Сестрицтві» був сформований жіночий хор, який очолила Євгенія Барвінська, а в 1882–88 рр., разом з Амвросієм Крушельницьким, вона стала організатором і чоловічих хорів у Тернополі, будучи їх диригенткою і солісткою.

Доволі часто Є. Барвінська влаштовувала домашні імпровізовані концерти, вітаючи шанованих гостей. Так, 23 листопада 1880 року в домі Барвінських в Тернополі дорогою до Відня гостював письменник, поет, видавець Пантелеймон Куліш. У бесідах співрозмовники торкалися проблем шкільництва, письменства, здобутків на політичній ниві в Галичині, організації виходу у Львові часопису «Діло». О. Барвінський, описуючи цю подію, зазначав: «Після вечері засіла до розмови й моя подруга і заспівала єму з супроводом фортепяну між иншими «Ой чого ти почорніло, зеленеє поле», а коли ще Куліш вперше дізнався, що сю композицію Лисенко присвятив єму, оживився він і неначе би помолодшав…» [1, 301].

1881 року на засіданні Товариства «Руської бурси» О. Барвінський подав пропозицію про влаштування в Тернополі «руського концерту» (згодом такі концерти, як і вистави й імпрези «Руської бесіди», стали доброю традицією). Тільки на цей час у місті не було музичних сил, щоб здійснити задум своїми силами, і О. Барвінський звернувся за допомогою до Анатоля Вахнянина. Концерт відбувся 1 лютого 1882 року в давньому театральному залі. Як зазначав О. Барвінський у «Споминах», «з того часу, як ще там гостив „Руський народний театр" в шістьдесятих роках, не чути там було руського слова і руської пісні» [1, 311]. Для участі в концерті А. Вахнянин

привіз найкращих співаків-хористів зі Львова, а у програмі прозвучали твори українських композиторів Вербицького («Цвіти мої веснянії», «Гей по горі, по високій»), Давидова («Ой у полі»), Лисенка («Ой чого ти почорніло»), Кропивницького («Соловейко»), Вахнянина (тріо з супроводом фортепіано «Наш край») [1, 311]. У часописі «Діло» від 15 лютого 1882 року з'явилась рецензія пера д-ра В. Лучаківського, в якій зазначалось, що концерт «удався під кожним оглядом прекрасно. Що артистична часть випала прехорошо, се не дивота, бо ж виступала тут часть мужеского хору зі Львова під проводом проф[есора] Вахнянина при участи знаного подільського соловейка п[а]ні Барвінської, а публика була так вдоволена, що навіть поляки признають, що ліпшого чогось і желати годі» [14, 2]. Професор С. Павлишин у монографії про О. Барвінського про такі концерти писала: «Успіх цих вечорів ставав щораз більшим, так що бувало половина публіки змушена була повертатись без квитків» [18, 22].

Слід зазначити, що у хорах, якими керувала Є. Барвінська в Тернополі, співали С. Крушельницька з сестрами Емілією та Оленою, і Є. Барвінська була першою вчителькою співу і гри на фортепіано С. Крушельницької у 1883–1885 рр. [16, 377]. Насправді, педагог, який вперше зауважує талант, вперше вводить юну обдаровану особистість у мистецький світ, стає для неї важливою і особливою людиною в житті. Саме від першої вчительки дитина отримує найбільш цінні настанови у своєму житті, з нею, зазвичай, пов'язані лише найкращі емоції і спогади.

Як відомо, Соломія Крушельницька з дитинства проявляла свій музичний і артистичний талант і доволі часто, граючись, перевдягалася «в бабусині плаття, робила зачіски, декламувала та співала» [20]. Уже в семилітньому віці дівчинка тішила грою на фортепіано гостей родини Крушельницьких. Гри на цьому інструменті й співу маленьку Соломію навчала Євгенія Барвінська-Любович.

Під її керівництвом молода Соломія співала в дівочих ансамблях. Цей хор виступав у концертах пам'яті Т. Шевченка, М. Шашкевича, Ю. Федьковича, О. Конiського; у його репертуарі – твори М. Лисенка, С. Воробкевича, М. Вербицького, В. Матюка, С. Монюшка, Ш. Гуно, народні пісні. У серпні 1885 року в Тернополі відбулися музично-декламаційні вечорниці «Руської бесіди», присвячені пам'яті історика Миколи Костомарова, який помер 19 квітня 1885 року. Із вступним словом про життя і діяльність М. Костомарова виступив О. Барвінський, і його промову публіка зустріла гучними оплесками. Після цього виступу на сцені з'явився жіночий хор під керівництвом Є. Барвінської. Як диригентка, так і виконавці – всі були одягнені в чудових народних строях і заспівали «Боже великий єдиний» Конiського з музикою Лисенка. У часописі «Діло» зазначалось (чч. 83–102, 1885): «В хорі виступив красний цвіт Поділля: три панни Крушельницькі, дві Навроцькі, дві Чубатівни, панни Дроздовська, Студинська, Зарицька і Чемеринська. Все, що було в салі, з невисказанною розкошею поглядало на сю красу Поділля, а коли роздались по салі ніжні, любі звуки «Молитви», – праведна дрож проймала кожде серце - стілько святого чутя влили дівочі серця в слова і звуки своєї «Молитви» [1, 328]. Найкращими словами було описано діяльність диригентки цього колективу: «Безперечно і сим разом п-ні Барвінська положила велику заслугу. Нема такого вечерка, в котрім би достойна наша подвижниця не взяла живої участи. Хвала за се їй, провідници!

Хвала і руським співачкам-щебетушкам славного Поділля! Молітеся! Ваша пісня стане псалмом, покликом для руського народу за долю-волю народну!..» [1, 328–329].

Часто родина Барвінських з Тернополя приїжджала у село Біла на парохію до отця Амвросія Крушельницького. Тут завжди відбувалися цікаві домашні концерти, які організовували діти Крушельницьких під пильним керівництвом свого батька, і до яких залучалися знані й поважні гості. До того ж Олександр Барвінський був хресним батьком наймолодшої доньки Крушельницьких – Анни. Це підтверджує оригінал свідоцтва про хрещення Анни Крушельницької, що зберігається у фондах музично-меморіального музею С. Крушельницької у Львові[2].

Євгенія Барвінська – одна з організаторів і диригентка хору товариства «Львівський Боян» (1891–1895). Хорове товариство «Боян» було засноване у Львові 1891 року за ініціативою Анатоля Вахнянина, а перші конституційні загальні збори відбулися 2 лютого 1891 року. Тоді ж затверджено проект статуту і вибрано «перший виділ» у складі: В. Шухевич – голова, д-р. Ст. Федак – заступник голови, Н. Вахнянин – диригент, Є. Барвінська – диригентка, Д. Січинський, С. Хандерис та Б. Ганінчакова – виділові [15, 379]. У його статуті одним із засобів досягнення основної мети товариства зазначено плекання українського національного співу, як хорового, так і сольного, а також інструментальної музики. Але здійснити намір судилося лише значно пізніше, після того, як філії «Бояну» почали виникати у багатьох містах Галичини і засновники товариства, зокрема Анатоль Вахнянин, розробили статут організації, котра об'єднала усі існуючі в Галичині хори «Бояну» та стала міцним фундаментом для заснування музичної школи.

Власне Є. Барвінська була активною учасницею діяльності хорового товариства. З її участю «Боян» гастролював у 1891 році в Празі, згодом у Станіславові, Стрию, Львові [16, 377]. У складі хористів «Бояна» були А. Вахнянин, О. Нижанківський, Наталія Кобринська, Євген Гушалевич, Є. Барвінська. У програмі першого концерту в Празькому «Народному театрі» 22 липня 1891 року звучали: «Закувала та сива зозуля» П. Ніщинського, «Quadlibet» М. Лисенка, «Крилець, крилець» В. Матюка, «Гуляли» О. Нижанківського, «Над Прутом» С. Воробкевича, твори А. Вахнянина. Чеські часописи рясніли схвальними відгуками: «Вчорашній вечір в „Народному театрі" належав українцям. Милі гості віддячили за сердечне привітання слов'янським способом – співом! Співом, який плив із серця в серце і зворушував його в найдальших глибинах... Але правдивий момент захоплення почався в хвилі, коли прозвучали перші акорди в'язанки українських народних пісень… Найкраще подобались пісні Лисенка «Ой, пущу я кониченька в саду» та Нижанківського «Гуляли». «Боян» чудово підготовлений, чистота інтонації, строгість, ясність слова, мистецьке виконання – все було тут об'єднане в одне прекрасне ціле…» [21, 14]. До «Львівського Бояну» в 1891 році вступила як солістка ще маловідома на той час співачка С. Крушельницька і активно концертувала з колективом до виїзду на навчання в Італію в 1895 році [21, 16; 23].

О. Барвінський у своїх «Споминах» у 1890-х роках писав про діяльність українських товариств і інститутів: «Хор „Львівського бояна" виступав … по ріжних

[2] Криворучка І. До історії взаємин Соломії Крушельницької та Василя Барвінського. URL: http://www.salomeamuseum.lviv.ua/i/files/BarvKr.doc (дата звернення: 19.07.2017).

містах краю і будив тим способом національну свідомість у широких верствах народних, а поїздкою на краєву виставу в Празі (1891 р.) і устроєним там концертом здобув признанє для української пісні і музики. Бистрий розвиток і успіхи завдячував „Львівський боян" рухливості і практичному змислови свого голови В. Шухевича, а мистецький поступ диригентови проф[есору] Н. Вахнянинові та диріґентці Євгенії Барвінській» [2, 470].

У концертних програмах у Тернополі (1879–1888) і у Львові (1888–1897) Є. Барвінська виступала також і як піаністка, і як солістка. У її репертуарі були «Ой пущу я кониченька» М. Лисенка, «Соловейко» М. Кропивницького, «Моя мила» і «Родимий краю» В. Матюка, «Над Прутом» С. Воробкевича, народні пісні в обробці М. Лисенка, Д. Січинського, Г. Топольницького, пісні «Чорноморців» М. Лисенка і «Підгірян» М. Вербицького [16, 377].

У родині Барвінських мати була берегинею духовності, українськості, тепла, затишку і сердечності. Про близький зв'язок сина Василя з матір'ю, довірливі стосунки і близькість поглядів свідчать листи композитора з часу навчання у Празі від 1910–1913 рр. [12]. У них він розповідав про свої лекції з фортепіано та вправляння у грі впродовж шести годин щоденно, про заняття у Вітезслава Новака та його творчість. Відомо, що В. Новак спонукав Барвінського до вивчення українських народних пісень, спрямовував талант молодого композитора на шлях до музики з опорою на використання мелодичної фольклорної основи. В листі до матері композитор писав про свої заняття з гармонізації: «Руські пісні зібрані П. Бажанським, опісля спроваджу собі Лисенка і ті мелодії буду гармонізувати для вправи» [3].

Є. Барвінська була порадницею сина й у його творчих здобутках, з нею він радився стосовно своїх фортепіанних прелюдій, праці з учнями, ділився радістю від успіхів його вихованців, розповідав про свої сольні піаністичні виступи. У листах до матері знаходимо й довірливі одкровення В. Барвінського про теплі почуття до майбутньої дружини Наталки Пулюй [4]. Чимало епістолярних зразків наповнені роздумами над своєю композиторською творчістю, працею над окремими творами (Тріо, Соната, Прелюдії). Закоханість композитора у народну пісню якнайщиріше передана в його словах із листа до матері, коли він працював у Празі над створенням Рапсодії для симфонічного оркестру на українські народні теми: «…народні мотиви мушу вибирати, бо деякі суть досить прості, але зате деякі такі гарні, що чоловік стоїть впрост перед загадкою, звідки у такої, здавалобся, простої душі стільки шляхетного чуття» [5].

Євгенія Барвінська – однодумець, помічниця і «подруга» (як завжди ласкаво називав її Олександр Барвінський) свого чоловіка була також і яскравою культурно-громадською діячкою. У 2009 році побачив світ другий том (частини третя і четверта) «Споминів з мого життя» Олександра Барвінського. У вступі (передньому слові) до частин автор наголосив, що джерелом цих «Споминів» є передусім його пам'ять, «яку Всевишній зберіг мимо всяких невзгодин, так, що багато розмов з усякими людьми міг я повторити не раз щодо слова. Окрім того, переписка з моєю дружиною, з котрою листувався я майже щоденно, коли проживав поза домом, також багата переписка з ріжними людьми, що мимо московських і польських ревізій остала непорушена і творить багатий архів» [2, 28]. В другому томі вражає масштабність епістолярного архіву, адресатом якого була Є. Барвінська, а також

проблеми і питання (історичного, політичного, культурного, родинного характеру), які довіряв і часто просив поради О. Барвінський як посол Віденського парламенту і Галицького сейму, член австрійської палати панів, у своєї дружини, передаючи з точністю всі діалоги, розмови, ситуації. Постійне перебування поза домом, ненастанна щоденна праця і навантаження, розуміння того тягару виховання дітей і домашнього господарства, який випав на долю дружини при її доволі слабкому здоров'ї, породжували думки про зречення мандату. Але підтримка і розуміння потреби такої праці з боку Є. Барвінської кріпили його дух, і у листі від 14 червня 1893 року О. Барвінський писав дружині: «Мені не раз приходиться на думку, як-то через моє послованє, скорочене моє пожитє спільне з Тобою і діточками, та в тім таки бачу Божу волю, що повернула мене на ту дорогу, на якій можу дещо вдіяти задля культурного подвигнення нашої бідолашної народности» [2, 705].

Продовжуючи музично-мистецьку лінію матері, увібравши батьківську мужність характеру і твердість переконань, композитор, піаніст і музикознавець Василь Барвінський, попри випробування долі, залишився вірним сином і непохитним патріотом української культури і мистецтва. У листі до Г. Грабець, написаному в 1957 році із заслання, В. Барвінський писав: «Музичний шлях, хоч часто буває всипаний квітами-ружами, проте й рожі мають колючки, які не раз ранять руки до крови. І тільки той є правдивим музикантом, хто любить це мистецтво і, незважаючи на невдачі, не полишає його… Та любов до мистецтва, незважаючи іноді на ті терпіння, які воно в собі криє, – у правдивого музиканта все перемагає, всі труднощі» [9, 109]. Власне, до таких непохитних і мужніх особистостей у мистецтві й житті належали чимало особистостей, серед яких Є. Барвінська, діяльність якої на мистецькій ниві внесла значний поступ у розвитку української музики і виконавства в краю. У родині зросло і сформувалось ґроно національно свідомих представників української культури, науки, педагогіки і медицини. Чимало її вихованців, торуючи вказаними педагогом стежками, досягли певних висот, стали відомими музикантами, і серед них співачка зі світовим іменем – Соломія Крушельницька.

Oleksandra Nimylowycz. Yevheniia Barvinska's Figure as Artist – viewed against the Backdrop of Music, Culture, and Civil Society in the fin-de-siecle Galicia.

The article reveals the miscellany of the artistic heritage of Yevheniia Barvinska (1854–1913), a choirmaster, a concerto singer (soprano), a pianist, and the mother of the prominent Ukrainian composer Vasyl Barvinskyi (1847–1926) – a writer, a historian, an educator, an MP of the Habsburg Imperial Council in Vienna, of the Galician Diet, and also a Member of the Habsburg House of Lords.

Brought up in the atmosphere of spiritual and artistic development fostered by her family, she then proceeded to study at the Teachers' Seminary in Lemberg/Lviv, and afterwards took piano lessons in Peremyshl from Franciszek Lorenz and in the class of Karol Mikuli at the Lviv Conservatory of the Galician Society of Music – all of the above having further assisted her in her self-accomplishment as an artist.

Yevheniia Barvinska was a civil society activist and one of the engines of the women's movement of the city of Ternopil; working with the community of the Church of Nativity, she founded the first women's society, Sestrynstvo («Sisterhood») which focused its activity on the development of the church life and providing assistance to the poor and the needy. Working in conjunction with Amvrosii Krushelnytskyi, she also became the organiser of male choirs in the city of

Ternopil, as their choirmaster and solo singer. The choirs under the conductorship of Yevheniia Barvinska in Ternopil featured the famed Solomiia Krushelnytska as well as her sisters Emiliia and Olena. Yevheniia Barvinska was also Solomiia Krushelnytska's first ever vocal coach and piano teacher.

Within her concert tours in Ternopil (1879–1888) and in Lemberg/Lviv (1888–1897), Yevheniia Barvinska was also performing as both a piano player and a solo singer. Yevheniia Barvinska is a co-founder and ultimately the choirmaster of the Lvivskyi Boian Choir Society (1891–1895). Under her musical tutorship, Boian toured in Prague (in 1891) and subsequently in Stanislau/Ivano-Frankivsk, Stryi, and Lemberg/Lviv.

In the Barvinskyis Family, the mother was the custodian and the protector of spirituality, of the Ukrainianness, of the warmth of the household hearth, of the peace and quiet of the family home, and of the cordiality of kinship. She was the advisor to her son Vasyl as he was fulfilling his creative potential and an assistant to her husband, Oleksandr Barvinskyi, a prominent Ukrainian educator and political activist.

The creative activity of Yevheniia Barvinska in the realm of arts contributed significantly to the development of the Ukrainian music and performer ship in the Ukrainian Homeland. Plenty of her apprentices followed her path and gained prominence and excellency as famous musicians.

Keywords: *Yevheniia Barvinska, Oleksandr Barvinskyi, Vasyl Barvinskyi, Solomiia Krushelnytska, conducting, singing, piano performance, social activities, the Ukrainian musical culture*

Література

1. Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А. Шацька, О. Федорук; ред. Л. Винар, І. Гирич. Нью-Йорк-Київ: Смолоскип, 2004. – 528 с.
2. Барвінський О. Спомини з мого життя / Упор. А. Шацька; ред. Л. Винар, М. Жулинський. К.: ВД «Стилос», 2009. 1120 с.
3. Барвінський В. Лист до матері від 2.12.1908 р. // Рукописний відділ ЛНБ ім. В. Стефаника, Барв. 93 п. 14.
4. Барвінський В. Лист до матері від 21-23.06.1910 р. // Рукописний відділ ЛНБ ім. В. Стефаника, Барв. 93 п. 14.
5. Барвінський В. Лист до матері від 29.02.1912 р. // Рукописний відділ ЛНБ ім. В. Стефаника, Барв. 90 п. 14.
6. Барвінський В. Коментований список творів (замітки композитора). *З музично-письменницької спадщини. Дослідження, публіцистика, листи* / Ред.-упор. В. Грабовський. Дрогобич: Коло, 2004. С. 136–174.
7. Барвінський В. Листи до родини Лисенка. *З музично-письменницької спадщини. Дослідження, публіцистика, листи* / Упор. В. Грабовський. Дрогобич: Коло, 2004. С. 175–215.
8. Барвінський В. Автобіографія. *Василь Барвінський. Статті. Листи. Спогади* / Ред.-упор. В. Грабовський. Дрогобич: Посвіт, 2008. С. 91–94.
9. Барвінський В. Листи до Галини Грабець. *Василь Барвінський. Статті. Листи. Спогади* / Ред.-упор. В. Грабовський. Дрогобич: Посвіт, 2008. С. 100–130.
10. Витвицький В. Василь Барвінський. *Витвицький В. За океаном.* Збірник статей. Львів, 1996. С. 115–119.
11. Витвицький В. Василь Барвінський у тридцятиліття творчості і праці. *Витвицький В. Музикознавчі праці. Публіцистика* / Упорядник Л. Лехник. Львів, 2003. С. 52–53.
12. Кияновська Л. Листи Василя Барвінського з Праги до родичів у Львові. *Вісник Львівського університету*. Серія: Мистецтвознавство. 2008. Вип. 8. С. 162–224.
13. Лабанців-Попко З. Сто піаністів Галичини. Львів, 2008. С. 58.

14. Лучаківський В. З Тернополя. Концерт в користь «Руської бурси». *Діло*. 1882. Ч. 9. 3 (15) лютого. С. 2.
15. Людкевич С. У сорокаліття «Львівського Бояна» (1891–1931). *Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи* / Ред.-упор. З. Штундер. Львів: Дивосвіт, 2000. Т. 2. С. 379–384.
16. Медведик П. Діячі української музичної культури (Матеріали до біо-бібліографічного словника). *Записки Наукового Товариства імені Т. Шевченка*: Праці Музикознавчої комісії. Том CCXXVI. Львів, 1993. С. 377.
17. Павлишин С. Василь Барвінський. К.: Музична Україна, 1990. 33 с.
18. Павлишин С. Олександр Барвінський. Львів: Академічний Експрес, 1997. 148 с.
19. Пасічник Р. Символ жіноцтва Тернополя, або перша в житті великої. URL: http://photo-lviv.in.ua/symvol-zhinotstva-ternopolya-abo-persha-v-zhytti-velykoji/ (дата звернення: 12.11.2018)
20. Соломія Крушельницька: 10 фактів до Дня Народження. URL: https://moderato.in.ua/malenki-muzychni-istoriyi/solomiya-krushelnitska-10-faktiv-do-dnya-narodzhennya.html (дата звернення: 17.08.2017)
21. Ханик Л. Історія хорового товариства «Боян». Львів, 1999. 121 с.